
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN - POLONIA

VOL.LX, SUPPL. XVI, 297

SECTIO D

2005

Katedra i Klinika Psychiatrii Akademii Medycznej w Lublinie
Department of Psychiatry Medical Academy of Lublin
Kierownik jednostki: Prof. dr hab. n. med. M. Masiak

MARTA MAKARA-STUDZIŃSKA, SYLWIA KOŁODZIEJ, RENATA TUREK

Unsolved problem: teenage mothers

Nierozwiązany problem: nieletnie matki

W ostatnich latach, oprócz ogólnego spadku rodności kobiet, uległa dość wyraźnej zmianie struktura wieku kobiet realizujących decyzje prokreacyjne. W latach 80. udział kobiet rodzących dziecko przed ukończeniem 20. roku życia był stosunkowo niski i wynosił poniżej 6 proc. Obecnie odsetek bardzo młodych matek w populacji rodzących wzrósł do ponad 7 procent. [1,2] Wynika to z przesunięcia wieku menarche, niewystarczającej wiedzy na temat metod zapobiegania ciąży, niskiego poziomu wykształcenia oraz pogarszających się warunków socjoekonomicznych..

W Polsce nie istnieje kompleksowa polityka dotycząca matek nastoletnich, która umożliwiłaby wspieranie ich w tak trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Brak konkretnych rozwiązań systemowych, zaś podejmowane działania doraźne mają raczej charakter ratunkowy, nie są ukierunkowane na pomoc długofalową.

Ponadto ciąża młodocianych zaliczana jest do grupy wysokiego ryzyka położniczego, stąd należałoby zwrócić większą uwagę na jej zapobieganie oraz edukację seksualną. Dotychczas podjęte przez państwo kroki w tym kierunku okazują się nieskuteczne. Nieletnie matki najczęściej jako przyczynę zajścia w ciążę wymieniają brak informacji na temat skutecznych metod antykoncepcyjnych. Należało by zatem wprowadzić do programów nauczania z zakresu edukacji seksualnej rzetelną merytorycznie wiedzę, zgodną z najnowszymi osiągnięciami nauki, przekazywaną w sposób wolny od uprzedzeń i stereotypów. Ważne jest także, aby zapewnić młodzieży dostęp do niedrogiej antykoncepcji.

MATERIAŁ I METODY

Analiza dostępnych danych demograficznych oraz literatury z zakresu przebiegu, przyczyn i możliwości zapobiegania występowaniu ciąż wśród nieletnich z lat 1990-2003.

WYNIKI I OMÓWIENIE

W 1996 r. kobiety poniżej 20 rż urodziły 33512 dzieci, w tej liczbie 415 urodzeń przypadało na kobiety w wieku 15 lat i mniej. Nieletnie w wieku 16-17 lat urodziły 6315 dzieci, a matki w wieku 18-19 lat -27197 dzieci. Odpowiednie dane dla miast wynosiły: 294, 3920 oraz 14869 urodzeń, natomiast dla wsi-121, 2395 oraz 12328 urodzeń. Odniesienie tych danych do ogólnej liczby kobiet w wyodrębnionych grupach wieku prowadzi do uzyskania następujących względnych miar płodności nastolatek: w 1996 r na każde 1000 kobiet w wieku 15-19 lat przypadło średnio 21 urodzeń żywych, w tej liczbie 19 w mieście i 25 na wsi. W grupie młodszych kobiet (16-17 lat) obliczony wskaźnik wynosił 6,5 na 1000 i nie różnił się zasadniczo w przekroju miasto-wieś (odpowiednio 6 i 7 urodzeń na 1000 kobiet). Wśród nastolatek starszych(18-19 lat) na 1000 osób przypadały średnio 44 urodzenia żywe, w tej liczbie 37 w mieście i 55 na wsi. Należy podkreślić, że wyższy poziom analizowanego odsetka na wsi w grupie wieku 18-19 lat jest związany głównie z większą częstotliwością zawierania małżeństw przez

osoby w wieku poniżej 20 rż: na 100 kobiet w tej grupie wieku w 1996 r. na wsi zawarło małżeństwo średnio 28 kobiet, a w mieście 17 kobiet. [3]

W 2001 roku liczba urodzeń żywych przez dziewczynki w wieku do 15 roku życia wynosiła 349, aż 55 urodzeń dotyczy dziewczynek w wieku 14 lat i mniej, w tym wśród 13-latek odnotowano aż 7 urodzeń. Jedno dziecko zostało urodzone przez 12- latkę. Liczba urodzeń żywych w grupie dziewcząt między 15 a 19 rokiem życia w 2001 roku wynosiła 25777.[1,4]

Należy tu wspomnieć, że nie ma oficjalnych danych co do liczby nielegalnych aborcji wykonanych u dziewczynek w tych grupach wiekowych, tak więc rzeczywista liczba nastoletnich cięż jest z pewnością wyższa.

W obliczu restrykcyjnej ustawy antyaborcyjnej, rzadko podkreśla się publicznie fakt, iż przedwczesne macierzyństwo może spowodować poważne konsekwencje zdrowotne, istnieje bowiem znaczne ryzyko komplikacji z powodu fizycznego niedorozwoju młodych matek. Należy pamiętać, że szyjka macicy oraz macica w tym wieku jest jeszcze niedojrzała. Prowadzi to do częstszego występowania porodów przedwczesnych, zatrucia ciążowego, anemii, czy zakażenia dróg moczowych. Największym jednak problemem jest częste występowanie wewnątrzmacicznego opóźnienia rozwoju płodu (u 1/3 rodzących poniżej 16 rż, 1/5 pomiędzy 17 a 18 rż.) .[5,6,7,8]

Kolejnym problemem jaki staje przed nastoletnią matką jest odbiór jej stanu przez najbliższe otoczenie. Te rodziny dziewcząt w ciąży, które godzą się z faktem, najczęściej są zmuszone utrzymywać dzieci swoich niepełnoletnich dzieci. Czasem ciężarne uciekają z domu, żeby fakt ciąży nie wyszedł na światło dzienne. Trafiają do ośrodków wychowawczych, domów samotnej matki, nie mają kontaktu z rodziną, są samotne i odizolowane społecznie. Dziewczyna może także zdecydować się na małżeństwo, niejednokrotnie wymuszone. Jednakże, jak pokazują statystyki, „rozpada się 80 % małżeństw zawartych przez nieletnich, którym przydarzyło się dziecko.”[9] Co więcej, niepełnoletnie matki często nie mają możliwości kontynuowania nauki na kolejnych etapach kształcenia, więc ich szanse na rynku pracy znacznie maleją, a co za tym idzie, są jeszcze bardziej zagubione i bezradne.

WNIOSKI

- ⇒ Problem cięż wśród nieletnich jest w Polsce ciągle nie rozwiązany. Należałoby opracować strategię działań mających na celu ograniczenie tego niekorzystnego zjawiska, w tym przystępną oświatę i poradnictwo w zakresie zdrowia seksualnego oraz umożliwić młodym ludziom dostęp do taniej i skutecznej antykoncepcji.
- ⇒ Konieczne jest uruchomienie programu pomocy socjalnej dla młodych matek, która umożliwiłaby im kontynuację nauki i wychowanie dziecka.

PIŚMIENNICTWO

1. Sprawozdanie Rady Ministrów z wykonywania w roku 2001 Ustawy o planowaniu rodziny, ochrony płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, Warszawa, lipiec 2002
2. Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski. Lata 1990-1998, GUS, Warszawa, sierpień 1999, str. 10-16
3. Rządowa Komisja Ludnościowa: Raport 1997, Sytuacja demograficzna Polski (projekt), Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, lipiec 1998
4. Informacja GUS, Departament Analiz i Udostępniania Informacji
5. Dębski R. "Cięża i poród u młodocianych" Scheringówka, nr 02/1999
6. Gortzak-Uzan L., Hallak M., Press F.,Katz M., Shoham-varidi J. "Teenage pregnancy:risk factors for adverse perinatal outcome" J Matern Fetal Med. 2001 Dec ; 10(6):393-7
7. Lao TT, Ho LF "Obstetric outcome of teenage pregnancies" Hum Reprod. 1998 Nov; 13(11):3228-32
8. Stawinska-Witoszynska B., Wiewiorowska M., Witoszynski S, Polaszewski A. "Analysis of underage birth among girls in the city of Poznan in 1996-2001, Wiad Lek.2002: 55 Suppl 1:476-81
9. Kochaj V., Wilk E. "Polityka", 04.01.2003

STRESZCZENIE

Odsetek urodzeń z nieletnich matek wynosi w Polsce ok. 7 %. Odpowiedzialny jest za to brak właściwej edukacji seksualnej wśród młodzieży w wieku reprodukcyjnym. Przebieg takiej ciąży wiąże się z podwyższonym ryzykiem okołoporodowym w związku z niedojrzałością układu rozrodczego nastolatki. Oprócz właściwej opieki prenatalnej i psychologicznej wymaga ona pomocy socjalnej i ekonomicznej, aby poradzić sobie z nową sytuacją życiową. Państwo powinno zarówno zapobiegać występowaniu ciąży u małoletnich jak i zapewniać nieletniej możliwość prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie.

SUMMARY

Rate of teenage birth in Poland amount to 7 %. The most important factor that appear to be associated with it is lack of school-based sex education, particularly linked to contraceptive services. There is also an increased risk for perinatal complications due to immaturity of reproductive organs of teenage mother. Apart from proper medical and psychological care, pregnant girl require socio-economic help to deal with a new situation in her life. The Government should join up services aimed at preventing pregnancy with other supportive services for young people to help them to live appropriately in society.